

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך ג, תשי"ב-תשי"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מתשובות המזכירות המדעית

ש א ל ה : האם נכון לומר : „האספה תתקיים בכל מזג-אוויר
ש לא יהיה“, „בכל מקרה שלא יהיה“ נתראה
בשבוע הבא ?

ת ש ו ב ה : בהשפעת כמה לעזים, שבהם באה מלת
שלילה יתרה במשפטים כגון הנ"ל, מוסיפים רבים „לא“ גם
בעברית. אולם לפי מנהג לשוננו – המתאים בנידון זה
להיגיון – אין מקום ל„לא“ כאן. במשפטים הנ"ל צ"ל :
בכל מזג-אוויר שיהיה ; בכל מקרה שיהיה...

יש מביאים ראיה מן הביטוי הידוע „על כל צרה
ש לא תבוא“ ממשנת תענית ג, ח. אבל אין הנדון דומה
לראיה, שהרי במשנה זו באה תיבת „לא“ משום „לישנא
מעליא“ (רש"י). מי שמזכיר צרה, אסון וכדומה וחושש
לפתיחת פה לשטן, יכול גם עתה להוסיף שלילה, כגון :
„במלחמת העולם הבאה שלא תפרוץ יהיה מצבנו קשה“.
אחרי מלים כ„מזג-אוויר“, „מקרה“, שאינן מביעות שום
רע, בוודאי אין צורך ב„לישנא מעליא“.

שאלה: יש פוסלים צירופים כגון "לכתוב לא כתבתי"
"ללכת לא תלך". האמנם פסולים הם?

תשובה: בלשון המקרא משמש המקור המוחלט
להטעמת הפועל ("שמור תשמור" וכדומה), אבל בעברית
המאוחרת נמצא לצורך זה גם המקור הנסמך עם ל'.
מ' גוטשטיין בספרו "תחבירה ומילונה של הלשון העברית
שבתחום השפעתה של הערבית" (עמוד 8, הערה 1) מביא
דוגמה מלשון הגאונים: "אבל לקטף בשמן מקטפין" (שערי
תשובה ק') ומזכיר מקום אחד בגמרא (ברכות מח ע"ב):
"להוציא אינו מוציא". ועוד מצאנו (ביצה יז ע"א): "לאפות
אינו אופה". הדבר צריך אפוא עיון, ואין להוציא פסול על
יסוד השימוש המקראי בלבד.